

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ז' אלול תשפ"ה

מסכת עבודה זרה ע"ד-הוריות ה' ♦ טהרות ג', ה' - ג', ט'

גליון מס' 1371

השבוע בגליון

- ♦ מדוע מותר לשתות מים בפסח?
- ♦ כלים סיניים, בולעים טעם של טשולנט?
- ♦ הבדיקה שערך הרדב"ז בכלי "ציני"
- ♦ בדיקת כלי "אמאיל" על ידי חמאה ונפט
- ♦ גדריה של מצוות טבילת כלים
- ♦ הכלי יוצא מטומאת הנכרי ונכנס לקדושת ישראל

- ♦ ההבדל בין כלי שנטמא לבין כלי שנרכש מגוי
- ♦ שתי הגדרות לטבילת כלים

- ♦ הכוס שהושלכה מבעד לחלון הרכבת
- ♦ מדוע אין צורך להטביל קופסאות שימורים שיוצרו על ידי נכרי?
- ♦ כלי ששימושו חד פעמי נחשב כקליפה של המאכל
- ♦ פותח קופסת השימורים, הוא המקנה לה שם "כלי"
- ♦ האלומיניום - מתכת או...

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

"היום יש סיום?"

כך מכנים אותו. איש אינו יודע מניין הוא בא ולאן הוא הולך. הוא נמנה על האלמונים השקטים, המהלכים בצידי הדרכים, אשר אף את צילם אין הם מטילים על המדרכה, כי אם בתוך נפשם פנימה. אה, כן. מוצאו מרוסיה. קשה לא להבחין בכך. הקסוס, חליפת הצמר המשובצת והשאפיות העמוקות מסגיריית "נובלס", אינם מותירים מקום לפקפוקים. בכל יום ובאותה שעה הוא פותח בהיסוס את דלת בית הכנסת, דוחף את פניו המחורצות הנישאות על גוו הכפוף ושואל בביישנות: "היום יש סיום?" בדרך כלל הוא נענה בשלילה, כמובן. אך כאשר הוא נענה בחיוב, אין שמח ומאושר ממנו. כחץ מקשת הוא אף-רץ לסדר את השולחנות ואת הספסלים, להערים את הספרים על הבימה, להעמיד את בקבוקי השתיה על מקומם, וכמעט אינו מניח לאיש לסייע לו.

זוגיות משקפיו כה עבות, עד שלעיתים נדמה כי הן חוסמות את שדה ראייתו, אך לאמיתו של דבר, בלעדיהן לא היה רואה מאומה. עתה, בחסד ה', אין הוא נתקל במהמורות, מבחין הוא בין כריכת סידור לכריכת חומש, והעיקר, כך הוא מצהיר, בין העריג לרוגעלה... לא. זו אינה בדיחה. הסכיתו ושמעו אהבת תורה של נשמה יהודית, עד מה גבוהה ונשגבה היא.

"יום אחד", הוא מספר, "עבדתי כדרכי בנקיון בניין המשרדים שבו אני מועסק". על הדרך שבה השיג את עבודתו למרות קוצר ראייתו, הוא מספר, כשחיוך על פניו, "אמרתי לבעל המקום: ראה,

דף עז/א ליתני נמי חמץ בפסח

מדוע מותר לשתות מים בפסח?

במשא ומתן שבסוגייתנו מזכירה הגמרא את הלכות חמץ בפסח, ולדעת חלק מן הראשונים (עיין רש"י ד"ה "תרת", ר"א ש"ס ל', ותוס' ד"ה "אי נמי") בגמרתנו מבואר כלל יסודי ביותר בהלכות חמץ בפסח, כלהלן.

כידוע, כל איסורי אכילה שהתערבו במאכלים מותרים, בטלים בהם, אם ברוב רגיל, אם בשישים. אולם, חמץ, קטן ככל שיהא, שהתערב בפסח במאכל היתר, אינו בטל לעולם, והתערובת כולה אסורה באכילה, וכן נפסק להלכה ("טור" ו"שולחן ערוך" או"ח סי' תמ"ז סעי' ט'). אלא, שנחלקו הראשונים אם תערובת זו אסורה אף בהנאה (הרמב"ן והראב"ד - הובא ברא"ש ובר"ן - מקילים בכך, אך הר"ף הרא"ש, הגהות מיימוניות בשם רש"ם ועוד, מחמירים).

הלכה זו, שחמץ בפסח אפילו באלף לא בטיל, תקנת חכמים היא. הרא"ש (שם) מבאר, כי מאחר שחכמים חששו שהאדם המורגל באכילת החמץ כל השנה עלול להכשל בו בפסח, הם תקנו הלכה זו [הרמב"ם, הל' מאכלות אסורות פרק ט"ו הל' ט', מוסף טעם אחר, שהחמץ הרי מותר באכילה לאחר הפסח והוא "דבר שיש לו מתירים"]. לדעת רבים מן הפוסקים, כלל זה אינו תקף כי אם לגבי חמץ שהתערב בחג הפסח עצמו ולא בחמץ שהתערב במאכל אחר, טרם חג הפסח [וכן נוקטים להלכה בתערובת לח בלח "שולחן ערוך" או"ח סי' תמ"ז סעי' ד' וברמ"א].

תקנת חכמים זו עוררה שאלה הלכתית המקיפה את כל רחבי תבל: מדוע בפסח מותר לשתות מי מעיינות ומי בארות המצויים במקומות מיושבים, הרי בני אדם העוברים ליד מי המעיין או על שפת הבאר, נוהגים להשליך שיירי מזון למים, ביניהם חמץ גמור, והחמץ שוהה במים זמן רב, נכבש בהם ומתערב בהם וכל המים נאסרים! לכאורה, על כל יהודי מוטל להכין מאגר מים בביתו לסיפוק צרכיו לכל ימי הפסח, כפי שבימינו יש המחמירים לנהוג כן.

גדולי הדורות ישבו על מדוכה זו, והוציאו מתחת קולמוסיהם מספר נימוקים להתרת הדבר. היו שכתבו, כי תקנת חכמים לא התייחסה כי אם לחמץ של ישראל, שהוא בלבד אינו בטל לעולם. אולם, חמץ של נכרי מתבטל גם מתבטל בתערובת ("שער אפרים", הובא ב"שערי תשובה" סי' תס"ז ס"ק ל'), ומאחר שבדרך כלל הגויים אוכלים חמץ בפסח ולא היהודים, אין לחשוש לחמץ של יהודי שהתערב במים. אולם, רוב הפוסקים חולקים על הסבר זה ("פרי מגדים" סי' תמ"ח ס"ק א' ועוד, ועיין "פסקי תשובות" סי' תמ"ז ס"ק א'), מה גם, שאין בו כדי להניח את הדעת לגבי אזורים שלצערנו, יהודים אוכלים חמץ בהם.

צעילוי נשמת

מרת **יהודית קולינר** ע"ה
ב"ר שמואל זיינבל ז"ל
(לבית פרושינובסקי)
נלב"ע בש"ק י"א אלול תשע"ז
תנצב"ה

צעילוי נשמת

אמנו היקרה
מרת **פרידה גילה פסקוביץ** ע"ה
בת ר' מאיר ז"ל
נלב"ע י' אלול תש"ע
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **לאה וייסנר** ע"ה
ב"ר משה וסופיה ז"ל
נלב"ע ט' באלול תשפ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יחיאל מאיר ברנד** ז"ל ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל

נלב"ע ז' באלול תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

נר ה' נשמת אדם

פוסקים אחרים מבארים, כי חז"ל תקנו הלכה זו לגבי חמץ שעלול להעביר את טעמו למאכל שבו הוא התערב. אולם, החמץ שנפל לתוך מעיין, נהר, ים או מאגר מים גדול, אין לו כל השפעה על טעם המים, ולפיכך הוא בטל. כן היו מן הפוסקים שנימקו זאת בכך שמי המעיינות נחשבים כמחוברים לקרקע מבחינה הלכתית, ודבר המחובר לקרקע אינו נאסר על ידי תערובת חמץ.

עקב טעמים אלו ועוד רבים אחרים, התירו הפוסקים לשתות בפסח מים, שמקורם במאגרים שיד אדם יכולה להגיע אליהם (עיין בספר "פסקי תשובות" סי' תס"ז ס"ק י"ד). עם זאת, בעבר היה צורך לסנון היטב את מי השתיה כדי לוודא שאין בהם משהוא שבמשהוא של חמץ בעין [גרגרי החמץ בעצמן], שאותו בוודאי אסור לבלוע, אך בימינו, המים מגיעים לבתים כשהם מסוננים היטב. בכל זאת, יש המחמירים להניח מסננים על ברזי המים.

דף עה/ב מגעילן ומטבילן והן טהורין

כלים סיניים, בולעים טעם של טשולנט?

בגליון הקודם עסקנו ב"בליעת כלים", היינו, טעמו של המאכל המתבשל בכלי נבלע בכלי, וייפלט לאחר מכן במאכל שיבושל באותו כלי. כידוע, החומרים שבעולמנו אינם זהים בתוכם, בצפיפותם, וכמובן בכוסר בליעתם, אם בכלל, ואכן, לא כל הכלים בולעים את טעם המאכל המבושל בהם, כלהלן. נתחיל מפסוקי התורה. בתורה מצויינים חומרים אחדים, כמי שבולעים מטעמו של המאכל המבושל בהם, ככתוב (במדבר לא/כב): "אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת". בגמרא למדנו (לעיל לד/א) כי גם כלי חרס בולעים, אלא שאין אפשרות להגעילם, וכן פסק הרמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ה הל' כ"ד ומקורו ברי"ף), כי גם כלי עץ וכלי אבן בולעים.

כלי זכוכית: מחלוקת קוטבית ניטשת לגבי כלי זכוכית. יש הסוברים, כי הזכוכית אינה בולעת מאומה (תוס' לעיל לג/ב ד"ה "קוניא"), ויש הסוברים כי היא בולעת גם בולעת עד כדי כך שהשוו את כלי הזכוכית לכלי חרס שאין הגעלה מועילה להם, תוך שהם מזכירים, כי שניהם, החרס והזכוכית, נוצרים מן החול! (מרדכי סי' תתנ"ו, וראה עוד בספר "הגעלת כלים" עמ' ש"ח ואילך). להלכה, נחלקו ה"בית יוסף" ("שולחן ערוך" אורח סי' תנ"א עמ' כ"ו ויר"ד סי' קל"ה עמ' ח') והרמ"א (אורח שם). לדעת ה"בית יוסף" כלי זכוכית אינם בולעים, ולדעת הרמ"א, הם בולעים ואין ההגעלה מועילה להם [לדעת פוסקים אחדים, דברי הרמ"א אינם אלא לעניין פסח, ועכ"פ מועילה ההגעלה להכשיר. עיין "פרי מגדים" שם, ועיין "משנה ברורה" שם ס"ק קנ"ה ובס' "הכשרות" פ"ג עמ' נ"ב נ"ג].

הבדיקה שערך הרדב"ז בכלי "ציני": בתקופת הרדב"ז נפוצו כלים שכונו "ציני", על שם ארץ מוצאם - סין, ואשר יוצרו מקליפות דקות שניטלו משרצי המים. היו שטענו, כי כלים אלו אינם בולעים, מאחר שהקליפות המשמשות לייצורם הן דקות מאד, עד שאין הן מסוגלות לבלוע. הרדב"ז ("שו"ת ח"ג סי' ת"א) מספר בספרו כלהלן: "אבל מה שנראה לי אחר הנסיון שהוא בולע... עוד הלבנתי אותה יפה ודקדקתי משקלה, והשלכתי אותה לתוך קדרה של תבשיל עד חצי שעה, ורחצתי אותה וניגבתי אותה יפה והשבתי אותה במשקל, והוסיפה על משקלה הראשון כל דהו, וזה ודאי מורה שהוא בולע...". הוא הוסיף וכתב, כי גם אם היה מוצא שלא התווסף מאומה למשקל הכלי, עדיין לא היה בידו להתירו, מאחר שאף אם החומר המסויים המשמש לייצור הכלי אכן אינו בולע, יתכן שמידי פעם משתרבבים לתוכו חומרים נוספים אשר בכוחם לבלוע.

בדיקת כלי "אמאייל" על ידי חמאה ונפט: לפני שנים רבות, כאשר החלו לייצר כלי "אמאייל", התעורר נידון הלכתי כיצד יש להתייחס לחומר זה, האם הוא בולע ואם ניתן להגעילו. אחד הרבנים ערך בדיקה, ומצא כי אינם בולעים. אותו רב משח כלי אמאייל בחמאה בעלת טעם רע, קינח בנפט, ולאחר מכן הוא כפה את קערת האמאייל על להבה, כדי לבדוק אם טעם החמאה הסרוחה והנפט נבלעים במתכת. בשלב הבא הוא נטל את הסיר, מילא אותו במים והרתיחם. בתום תהליך זה הוא שתה את המים הרתוחים והעיד, כי טעמם נפלא. כלי אמאייל, הסיק הרב, כלל לא בולע.

בעל ה"שדי חמד" (אסיפת דינים מערכת ה' דיני הכשר כלים סי' כ"א) דן בדבריו בארוכה ומעיר, כי מלבד שלא ערך בדיקה יסודית כעין זו של הרדב"ז, הלא הרדב"ז עצמו כתב, כי לעולם יש לחשוש שמא עורבו חומרים נוספים בכלים. שאם לא כן, מדוע נחלקו הראשונים לגבי כלי זכוכית? הלא ניתן לבדוק את הדבר על נקלה. מכאן, שהם סירבו להתיר את השימוש בכלים שאפשר לטעות בהם ולהכשל באיסור. להלכה, יש להחמיר לגבי פסח בלבד. אולם, בשאר האיסורים נהגים להקל בכלי שאינו בן יומו ולהגעילו ("משנה ברורה" בשער הציון שם ס"ק קצ"א, ועיין ב"ערוך השולחן" יו"ד סי' קכ"א עמ' כ"ז ובס' "הכשרות" ס"ק קל"ח מה שצ"ע ע"ד).

דף עה/ב הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת

גדרה של מצוות טבילת כלים

גמרתנו העוסקת במצוות טבילת כלי אכילה שנרכשו מן הנכרי, דורשת מצווה זו מן הפסוק (במדבר לא/כג) "כל דבר אשר יבא בשם תעבירו באש וטהרו" - "הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת". כלומר, מן המילה הנוספת "וטהרו" דרשו חכמים, שיש לטהר את הכלי על ידי טבילתו במי מקווה. לדעת רוב הראשונים (רש"י עה/ב ד"ה "ווא" ועוד), מדרשה זו למדו חכמים שמצוות טבילת כלים מן

פועל שראייתו תקינה לא ינקה מקומות שאינם מלוכלכים. לי אין ברירה. אנקה את הכל, כל יום..." והתקבלתי לעבודה.

"בכל אופן," הוא חוזר לענייננו, "יום אחד, בסיום עבודתי, פניתי לבית הכנסת לתפילת המנחה והבחנתי בתכונה רבה. לעיני נגלו שולחנות עמוסים במאכלים ובמיני מתיקה. יהודים טובים ישבו ליד השולחנות, אך איש לא נגע במאכלים. הכל היו מרותקים לדברי של אחד הנוכחים, אשר אמר את הדברים הבאים:

מורי ורבותי. זה מספר שנים שאני משתתף בשיעור הדף היומי מידי יום. ברוך ה', לא החסרתני אפילו פעם אחת. בכל יום, בשעה שש בערב, אני רץ לשיעור הדף היומי.

באחד הסיימים חידדתי את אזני לשמע המשפט הבא שיצא מפי מגיד השיעור שסיים את המסכת, ואשר אותו נוהגים לומר בכל סיום: "אנו משכימים והם משכימים. אנו משכימים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים". חשבתי לעצמי, הלא אני משכימים לדברי תורה! בבוקר, מיד עם סיום תפילת שחרית, אני ממנהר למקום עבודתי, ורק בסיימו של יום מתייש ומפרך אני נכנס לבית המדרש להתבשר מניחוח התורה.

הדבר המיק לי. חשתי, כי אם אכן צודק אני, אזי גם השקל התפילה "אנו עמלים והם עמלים - אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר", אף הוא אינו מתייחס אלא לאותם ה"משכימים לדברי תורה", ואני הרי איני נמנה עליהם. מספר חדשים הלכתי קדורנית. הן כה חפצתי להמנות על לומדי התורה, ועתה גיליתי להוותי כי הדבר לא עלה ביד.

היום פגשתי יהודי תלמיד חכם, שטחתי בפניו את מצוקתי, והוא הרעיק טל גן עדן על נשמתו. "מכל פעולותיך במהלך היום", שאל אותי הרב, "מהו הדבר שאתה מייחס לו את החשיבות הרבה ביותר?" "שיעור הדף היומי, כמובן", עניתי מיד. "נו", טפח הרב על כתפי, "ידידי! האם אין אתה משכים לדברי תורה? אה? אתה קם בבוקר כדי ללמוד. נקודה. בדרך עליך להספיק מספר דברים הכרחיים, אך העיקר עבורך הוא הלימוד. נמצא שאתה משכים לדברי תורה ואתה עמל ומקבל שכר".

"מאותו רגע באה הרווחה לנפשי", סיים, כשדמעות זולגות על לחיי.

"אני," המשך לספר פועל הנקוון, "הגרתי ספל מים כנגד כל דמעה שזלגה מעיני. הוא קונו על כך שבאפשרותו ללמוד בערב בלבד, ואני איני יכול ללמוד לא בבוקר ולא בערב, ולמען האמת, לעולם לא. אתה יודע, העיניים, השפה. יצאתי מן המקום אפוף תחושת עצבות ודכאון עמוק. אין לי סיכוי להשכים לדברי תורה.

כעבור יומיים עלה בליבי הרעיון. אקבל על עצמי לסייע בגופי בהכנת מסיבת הסיום שנוכרת בבית הכנסת מפעם לפעם, ובכל יום, אכנס לבית הכנסת ואברר אם עורכים סיום באותו יום.

כל יום?

כן, הוא משיב בחיך. כך גם אני משכים לדברי תורה. בכל יום אני משכים בבוקר מתוך תקווה, שהיום יהיה סיום ואוכל לסייע בו. אם אדע מראש את התאריך, לא אוכל להשכים בכל יום לדברי תורה...

"היום יש סיום?"

זהו סיפורו של יהודי תמים, אשר חש רצון כביר להתחבר בכל דרך אפשרית לתורת ישראל, ממנה נותק על ידי השלטון הקומוניסטי, עד שנפשו מצאה מנוח בהשכמה לסיום שאולי ייערך בכל יום.

אנו, לומדי הדף היומי, אשרינו ומה טוב חלקינו, על שאנו משכימים בכל יום ללמוד ולהגות בתורת ה', ויהי רצון שיקויים בנו "אנו עמלים ומקבלים שכר".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף עה/א רש"י ד"ה "ולא פליגי..." לשון אבא מורי מנוחתו כבוד

אביו של רש"י

את פירושו לתורה פותח רש"י בדברי רבי יצחק: "לא היה צריך להתחיל את התורה, אלא מהחודש הזה לכם" וכו'.

אגדה עממית עתיקה ביותר מספרת, כי אביו של רש"י היה עם הארץ, רצה רש"י לכבדו בפתיחת ספרו, ואמר לו: "אבא, שאל נא דבר מה ואתבנו בשמך". פתח אביו ואמר לפי תומו: "למה פתח בבראשית?" נענה לו רש"י: "אכן, קושיה גדולה היא. לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם..."

אגדה - מעשיה זו, מובאת על ידי הס"ז בספרו "דברי דוד" על פירוש רש"י לתורה, והוא דוחה אותה מכל וכל, תוך שהוא מציין כי בסוגייתו רש"י מצטט פירוש בשם אביו, ומסכים לו לגד פירוש מורו: **אף** החיד"א בספרו "נחל קדומים" כותב, כי מקור דברי רש"י ב"לקוט שמעוני" בשם רבי יצחק, ולשמעה זו אין כל בסיס.

דף עה/ב להגיעל יגעיל ללבן באור ילבן באור

כפרה והגעלה בכני אדם

כה דרש מהרי"א הלוי איטינגא, בעירו לבוב, בשנת תרמ"ט (שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב):

ארבע דרוגות בהכשר כלים: תשימו בצונן - ידחנו, בחמין - יגעילנו, באור - ילבנו, וכלי חרס ישרב.

כמן כן, יש ארבעה חילוקי כפרה (הנזכרים ביומא פו/א), זה כנגד זה. על מצוות "עשה", שצינן עצמו מלרוץ לעבודת בוראו, די בהדחה, בתשובה - "מידחן, והן טהורין". על מצוות "לא תעשה", שחיים גופו לרוץ לדבר עבירה, יש צורך בהגעלה, שירעיד גופו בצום, כי על לאוין תשובה ויום הכיפורים בלבד מכפרים. אם גם אש התאוה בערה בו ועבר על כריתות ועל מיתות בית דין, אין לו כפרה אלא בליבון - בייסורים הממרקים גופו של אדם. ואילו עוון חילול ה' הוא כבליעה בכלי חרס - אין לו תקנה אלא בשבירה, מיתה בלבד מכפרת עליו (ראה שם, שלהקבלה האמורה יש שורש ב"זוהר" בהעלותך קנ"ג).

דף עה/ב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש

טבילת אש...

בסמ"ק (ח"ב סוף מצווה קנ"ו) מופיעים הדברים הבאים:

פסק הראב"ה, כי משומד שחזר ליהדותו צריך להעביר תער על ראשו, וכן לטבול כגר. אמנם אין צורך שהטבילה תהיה ביום זוקא, אך הוא חייב בקבלת מצוות בפני שלושה.

אם המשומד לא הספיק לטבול, אלא הועלה על המוקד על קידוש השם, הועילה לו תשובתו אף שלא טבל, שכן, כמבואר בגמרא בסנהדרין (לט/א), עיקר הטבילה באש היא, שנאמר (במדבר לא/פג) "כל אשר יבא באש... תעבירו באש, וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים". טבל לה, איפוא, באש...

דף עה/ב מגעילן ומטבילן והן טהורין

טבילת כלים בערב פסח

מנהג מעניין נפוץ היה בקהילות ישראל: לאחר שהגעילו את כלי החמץ והכשירים לפסח, טבלו אותם! (הובא ב"אור זרוע", בראב"ה, בראב"ן ועוד).

התורה היא. אך לדעת ראשונים אחרים (ריטב"א, ר"ן, מאירי ועוד) הרי היא מצווה מדרבנן, והדרשה אינה אלא אסמכתא בלבד [עיין במבוא לספר "טבילת כלים", אות ג].

הכלי יוצא מטומאת הנכרי ונכנס לקדושת ישראל: עיקרה של מצוות טבילת כלים היא, שיש לטבול כלי שיצא מבעלותו של הנכרי ונכנס לבעלותו של היהודי, כפי שמצטטים רבים מן הראשונים את לשון התלמוד הירושלמי: "לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל". על מהותה של מצוות טבילת כלים נוכל לעמוד על ידי בחינת ההבדל הבלתי מובן, לכאורה, בין טבילת כלים של ישראל שנטמאו, לבין טבילת כלים שנרכשו מגוי, כלהלן.

ההבדל בין כלי שנטמא לבין כלי שנרכש מגוי: מן התורה, כלים שנטמאו יש לטבול אותם ברביעית מים, ואין צורך במקווה המכיל ארבעים סאה מים. לעומת זאת, בגמרתנו נאמר, כי יש לטבול במקווה של ארבעים סאה כלים שנרכשו מנכרי. וזאת למה? מבארים הראשונים, כי הלכה זו היא "גזירת מלך", שכפי שגוי המבקש להתגייר ולעבור מאומה נכרית לעם ישראל צריך לטבול במקווה מים בן ארבעים סאה, כך גם כלי העובר מבעלות נכרי לבעלות של יהודי זקוק לטבילה במקווה מים בן ארבעים סאה (ריטב"א בשם רמב"ן).

שתי הגדרות לטבילת כלים: בספרי הפוסקים מצויות שתי התייחסויות שונות למצוות טבילת כלים. יש שהגדירה כגזירת הכתוב, שלא להשתמש בכלי שנקנה מנכרי טרם טבילתו, כפי שאין לאכול פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות ("רוקח" סי' תפ"א, "אור זרוע" פסקי ע"ז סי' רצ"ג, ועוד). לעומת זאת, לדעת אחרים, מצווה לטבול את הכלים הללו, אך המשתמש בהם טרם טבילתם אינו עובר על איסור (ראב"ה פסחים סי' תס"ד והובא בהגהות מיימוניות הל' מאכלות אסורות פרק י"ז ס"ק ח'), ורבנן הם שגזרו שלא להשתמש בהם לפני טבילתם ("ביאור הלכה" סי' שכ"ג סעי' ז' ד"ה "מותר").

המותר להשתמש בכלי שאין אפשרות לטבולו? ההבדל בין שתי ההגדרות מניב השלכה הלכתית משמעותית ביותר, כפי שעולה מדברי ה"אבני נזר" זצ"ל (שו"ת או"ח סי' תי"ח אות י' - י"א): במקרה שאין אפשרות לטבול כלי שנרכש מן הנכרי. אם התורה אסרה את השימוש בכלים שנרכשו מן הנכרים עד שיטבולו, אין תקנה לכלי זה ואין להשתמש בו. אולם, אם התורה הורתה לקיים בכלי מצוות טבילת כלים, אך לא אסרה את השימוש בו לפני טבילתו, לא עבר בעל הכלי כל איסור מן התורה כאשר אין אפשרות לקיים את המצווה.

מותר להשתמש בכלי של גוי: כלי הנמצא בבעלותו של נכרי, אינו זקוק לטבילה ואין מניעה להשתמש בו, אם אינו טרף, כמובן. דין זה מבואר בגמרתנו, כי השואל כלי מנכרי, או השוכר כלי מנכרי, אינו צריך להטבילו טרם השימוש בו.

הכוס שהושלכה מבעד לחלון הרכבת: בעל "קצות השולחן" (ח"ח סי' קמ"ו) מספר, כי כאשר האדמו"ר הרשב"ב מליובוויטש זצ"ל נסע ברכבת, הוא רכש כוס מים מידי רוכל נכרי באחת התחנות. לאחר מכן, החלה הרכבת לנסוע, והרבי שתה את המים והשליך את הכוס בעד החלון! זאת, כדי שלא יצטרך לטבול את הכוס. כלומר, על ידי מעשהו, הוא הוכיח כי לא היתה לו כל כוונה לרכוש את הכוס, כי אם את המים שבתוכה. הכוס נותרה, איפוא, בבעלותו של הרוכל הנכרי, ומעולם לא חלה על האדמו"ר כל חובה לטבול אותה.

דף עה/ב הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת

מדוע אין צורך להטביל קופסאות שימורים שיוצרו על ידי נכרי?

האם אי פעם בדקנו מדוע איננו טובלים את קופסאות השימורים המיוצרות על ידי נכרים בחו"ל? הרי בסוגיות הגמרא שלפנינו נוכחנו לדעת, כי יהודי הרוכש כלי מן הנכרי צריך לטבולו. אם כן, הרוכש קופסת שימורים שיוצרה בבית חרושת שבבעלותו של נכרי, העביר לבעלותו את הכלי-קופסת השימורים, ולכאורה, עליו לטבולו.

ובכן, ראשית, אל ירוץ איש לעשות כן. בעל ה"שרידי אש" (שו"ת ח"ב סי' כ"ט) מעיד: "באמת, כבר הורגלו בני ישראל בכל הארצות לאכול הקונסרוען [שימורים] בקופסאות, ולא נמצא מי שיערער על זה". בשורות הבאות נברר את שורש ההיתר.

תחילה נבהיר, כי הנידון אינו נסוב על יהודי הרוכש קופסת שימורים ומרוקן את תוכנה מיד עם פתיחתה. שכן, מתי יטבול יהודי זה את הכלי? לפני ריקונו - בלתי אפשרי לעשות כן. לאחר ריקונו - כבר אין צורך בכך. סוגיית השימוש בקופסת שימורים שנרכשה מנכרי, מתחלקת, איפוא, לשני סוגי השימוש הבאים: **א.** שימוש חד-פעמי בקופסה, היינו, פתיחתה ללא ריקונה, והשאת השימורים בה עד שיאכלום. **ב.** שימוש חוזר בקופסת השימורים למאכלים אחרים, או אף לבישול, כפי שנהגו רבים לבשל ביצים בקופסת שימורים.

כלי שימוש חד פעמי נחשב כקליפה של המאכל: לגבי שימוש חד-פעמי בקופסת השימורים כתב המהרי"ל דיסקין זצ"ל (שו"ת קו"א אות קל"ו), כי הדבר נחשב כ"שב ואל תעשה" ואין כל איסור בדבר. כלומר, היהודי הרי אינו פועל מאומה בכלי זה. השימורים הוכנסו לתוכו על ידי בעל המפעל, והוא אינו אלא מוציאם מן הכלי (ע"ע "שרידי אש" שם, אות ג). ואילו הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' מ') מבאר, כי כלי שיעודו לשימוש חד-פעמי, אינו נחשב ככלי אלא כקליפה של המאכל שעליו הוא שומר (עיי"ש שהוכיח זאת).

צעילוי נשמת

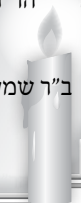
הר"ד קלונימוס קלמן דוד

גרינבוים ז"ל

ב"ר שמעון ודבורה הי"ד נלב"ע י' באלול תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

פּוּתַח קוֹפֶסֶת הַשִּׁמּוּרִים, הוּא הַמְקַנָּה לֵה שֵׁם "כִּלִּי": הַנִּידוֹן הַמֵּרְכָזִי הוּא, אִיפּוּא, הַשִּׁימוּשׁ הַחוּזָר וְנִשְׁנָה בַקּוֹפֶסֶת הַשִּׁמּוּרִים. הַהִיתֵר הַרוּחוּ בֵּין הַפּוֹסְקִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לֹלָא טְבִילָה, מִתְבַּסֵּס עַל הַהִלְכָה הַקּוֹבַעַת ("שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ" יו"ד ס"י ק"כ סעי' י'), כִּי יְהוּדֵי הַרוּכֵשׁ מִתְכַּת גּוֹלְמִית מִן הַנְּכָרִי וּמֵיִצֵּר מִמֶּנָּה כִּלִּים, אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַטְבִּילֵם, מִשּׁוּם שֶׁהַכִּלִּים נּוֹצְרוּ בְּרִשּׁוֹת הַיְהוּדִי וּמַעוֹלָם לֹא הָיוּ שֶׁל הַנְּכָרִי. מֵעַתָּה, מִבְּאֵרִים הַפּוֹסְקִים, הִרִי קוֹפֶסֶת שִׁמּוּרִים סְגוּרָה וְחַתוּמָה אֵינָה נַחֲשֶׁבֶת כִּלִּי, שֶׁהָרִי אֵינּוּ נִיתֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְמֵאוּם. נִמְצָא, שֶׁהַיְהוּדִי שֶׁפָּתַח אֶת הַקּוֹפֶסֶת יִיצֵר אֶת הַכִּלִּי בְּמוֹ יָדָיו, וּלְפִיכָךְ, אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַטְבִּילוֹ, שֶׁהָרִי בְּתוֹר "כִּלִּי" מַעוֹלָם לֹא הִיתָה הַקּוֹפֶסֶת שִׁיכֶת לְנְכָרִי. אֲמָנָם, טֵרַם סְגִירָתָהּ בְּמַפְעַל הִיא הִיתָה פְּתוּחָה וְהִיא עֲלֶיהָ שֵׁם "כִּלִּי", אָךְ עִם חַתְּמִיתָהּ וְנַעֲיִלְתָהּ, בְּטַל מִמֶּנָּה שֵׁם "כִּלִּי" עַד פְּתִיחַתָּהּ מַחֲדָשׁ עַל יַד הַיְהוּדִי (עֵינֵי שׁו"ת "צִיץ אֱלֵעֶזֶר" ח"ח ס"י כ"ו).

דף עה/ב כלי מתכות אמורין בפרשה
האלומיניום - מתכת או...

צִיּוּתָנוּ הַתּוֹרָה לְטְבוּל כִּלִּים שֶׁנִּרְכָּשׁוּ מִנְּכָרִי. מֵהֶם הַכִּלִּים הַטְּעוּנִים טְבִילָה? בַּפְּסוּק מְפוֹרְטִים שֶׁשָּׂה סוּגֵי מִתְכּוֹת אֲשֶׁר כִּלִּים הָעִשׂוּיִים מֵהֶן טְעוּנִים טְבִילָה בְּהַעֲבַרְתָּם לְבַעֲלוֹת הַיְהוּדִי (בַּמְדָּבָר לֹא/כח): "אֵךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף, אֶת הַנְּחֹשֶׁת, אֶת הַבְּרָזֶל, אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעוֹפֶרֶת". בְּסוּגֵיִתָנוּ מִבּוֹאֵר, כִּי כִלִּי חֶרֶס, כִּלִּי עֵץ וְכִלִּי אֲבָן אֵינָם צָרִיכִים טְבִילָה, אָךְ כִּלִּי זְכוּכִית זְקוּקִים לְטְבִילָה. לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים, אָף אִם מִצּוּוֹת טְבִילַת כִּלִּים מִן הַתּוֹרָה הִיא, אֵינּוּ טְבִילַת כִּלִּי זְכוּכִית אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן, עַקֵּב דְּמִיּוּנָם לְמִתְכּוֹת, מֵאַחַר שֶׁהֵן אֶת הַזְכוּכִית וְהֵן אֶת הַמִּתְכּוֹת נִיתֵן לְהַתִּיךְ בָּאֵשׁ וּלְחַזּוֹר וּלְיִיצֵר כִּלִּים חֲדָשִׁים מֵהֶן (עֵינֵי מִבּוֹא לְסַפֵּר "טְבִילַת כִּלִּים" אוֹת ה').

בַּעַל הַ"תְּפִאֲרַת יִשְׂרָאֵל" (בְּהַקְדָּמָה לְסֵדֵר טְהוֹרוֹת קוֹנְטֵרס "יִבְקֵשׁ דַּעַת" אוֹת מ"ד) מְצִיֵּן, כִּי אָף עַל פִּי שְׂמַדְבְּרֵי הַגָּאוֹן מוֹיִלְנָא זצ"ל עוֹלָה, לְכַאוּרָה, כִּי שֶׁשֶׁת מֵינֵי הַמִּתְכּוֹת שֶׁהַזְכוּכִית הַתּוֹרָה כְּלַעִיל, הֵם בְּלִבְד כְּלוּלִים בְּדִינָהּ, נִרְאָה שֶׁאֵינּוּ כּוֹנְנוֹת כֵּן, אֲלֵא כֹל חוֹמֵר שֶׁנִּיתֵן לְרוֹקְעוֹ בְּפִטְיֵשׁ, נִכְלָל בְּרִשְׁמִית הַתּוֹרָה.

לְפָנֵי כֵּמָא וְחִמִּישִׁים שֶׁנָּה הַתְּגַלָּה כִּי נִיתֵן לְיִיצֵר כִּלִּים מִמִּתְכּוֹת קֶלֶה, רַכָּה וְנוּחָה לְעִיבּוּד, הֲלֹא הִיא הַ"אֱלוֹמִינִיּוּם". תְּחִילָה לֹא יִיחַסוּ חֲשִׁיבוֹת רַבָּה לְתַגְלִית, אָךְ בְּמַהֲלֵךְ הַשָּׁנִים כֹּאשֶׁר נִפְוֶץ הַשִּׁימוּשׁ בָּהּ, נִדְרָשׁוּ פּוֹסְקִים רַבִּים לְחַוּוֹת אֶת דַּעַתָּם בְּדַבְּרֵי, אוֹדוֹת הַצּוֹרֵךְ בְּטְבִילַת כִּלִּים הָעִשׂוּיִים מֵאֱלוֹמִינִיּוּם, שֶׁהָרִי מִתְכּוֹת זֹ לֹא נִמְנַתָּה בְּתוֹרָה, וְכֵן הַתְּבַקְשׁוּ הַפּוֹסְקִים לְהַכְרִיעַ, אִם כִּלִּי אֱלוֹמִינִיּוּם מִקְבֵּל טוֹמָאָה כְּשֶׂאֵר כִּלִּי הַמִּתְכּוֹת, וּמִמִּילָא - אֵינּוּ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטוֹמָאָה [נִידוֹן זֶה אֶקְטוּאֵלִי גַם בְּזִמְנֵינוּ לְגַבֵּי טוֹמָאָת כְּהִנֵּהם]. הַגָּאוֹן רַבִּי מֶשֶׁה פִּינְשְׁטִינִי זצ"ל (שׁו"ת "אֲגָרוֹת מֶשֶׁה" יו"ד ח"ב ס"י קס"ד), דָּן אִם אֱלוֹמִינִיּוּם מִקְבֵּל טוֹמָאָה וּמוֹכִיחַ שֶׁשֶׁשֶׁת מֵינֵי הַמִּתְכּוֹת שְׁפוֹרְטוּ בְּתוֹרָה, הֵם בְּלִבְד הַנְּכֻלָּלִים בְּדִינָהּ. שֶׁהֵנָּה, הַזְכוּכִית דּוֹמָה בְּתַכּוֹנוֹתֶיהָ לְמִתְכּוֹת, כֹּאמּוֹר, וּבְכָל זֹאת קוֹבַעַת הַגִּמְרָא (שֶׁבֶת טו/א), כִּי זְכוּכִית אֵינָה מִקְבֵּלַת טוֹמָאָה מִן הַתּוֹרָה.

הַגְּר"י קִמְיִנְצְקִי זצ"ל (בְּמַכְתָּב אֶל הַגְּר"צ כְּהֵן זצ"ל מִחֲבֵר הַסֵּפֶר "טְבִילַת כִּלִּים", פֶּרֶק י"א אוֹת קמ"ב) מְפַלְפֵּל רְבוֹת בְּשִׂאלָה אִם יֵשׁ לְטְבוּל כִּלִּי אֱלוֹמִינִיּוּם, וּמְצִיֵּן, כִּי מִכָּל מְקוֹם, לְכָל הַדַּעוֹת יֵשׁ לְטוֹבֵלָם. שְׁכֵן, לְאַחַר שַׁחֲכָמִים תִּקְנוּ חוֹבֵת טְבִילָה שֶׁל כִּלִּי זְכוּכִית, מַחֲמַת דְּמִיּוּנָם לְכִלִּי הַמִּתְכּוֹת הַמְּפוֹרְטִים בְּתוֹרָה, וְדֹאֵי יֵשׁ לְנַהוּג כֵּן בְּכִלִּי הָעִשׂוּי מִן הַמִּתְכּוֹת הַקְּרוּיָה "אֱלוֹמִינִיּוּם", הַדּוּמָה לְכִלִּי הַמִּתְכּוֹת הַמְּפוֹרְטִים בְּתוֹרָה.

מה פשרו של מנהג זה? הרי לא היו אלו כלי גויים כלל?
נראה, שטבילה זו באה זכר למקדש, כאשר טבלו וטיהרו את הכלים לפני החג עבור קרבנות הרגל. זכר לטבילת הטהרות זו, ומתוך השתוקקות עצומה לבניין בית המקדש, טבלו היהודים את

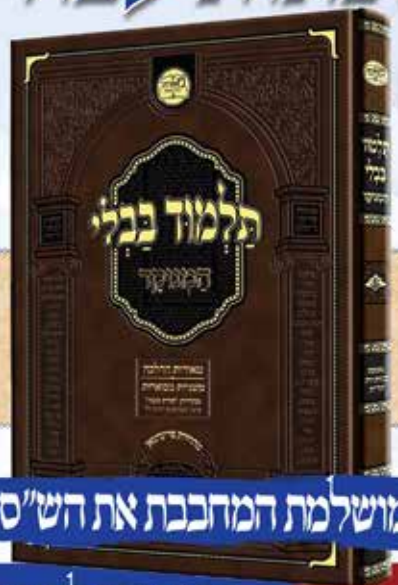
לעילוי נשמת
מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה
ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל נלב"ע ז' באלול תשנ"ט
תנצ"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **יוסף מיץ** זצ"ל
ב"ר מרדכי זצ"ל נלב"ע ט' באלול תשל"ו
תנצ"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הרב **דוד יהודה** זצ"ל
ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג
וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה
ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א
תנצ"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **צפורה הויזמן** ע"ה
ב"ר יחיאל ז"ל נלב"ע ה' באלול תש"ע
תנצ"ה
הונצחה ע"י בעלה ידידנו
הר"ר **שמואל הויזמן** ומשפחתו שיחיו

מאירים את מסכתות עבודה זרה והוריות

הופיע
מסכתות
עבודה זרה
והוריות

לראשונה: מאר מניקד מפוסק עוק חשק ללימוד

• בתוספת טעניות בגליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הכרך נוסף ביאור לטעניות - 'מאורות המשנה' • להשלמת הלימוד כהלכה למעשה צורף החיבור הנפלא 'מאורות ההלכה' הדגשית בתחילת ענין בתוספות

• נוסח הנסח והנפישים טוטה ונתוקן כמיטב המסורת של מהדורת הש"ס של 'ענין והדר' • הנסח, הרש"י והתוספות מניקדים ומפוסקים בדיוק ובשלימות • רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמענת כאבי עיניים

הגמרא המושלמת המחבבת את הש"ס על לומדיה

מוקד ישיר לגמרות "דף היומי": 02-804-3333